

СЛУЧИ СЕ

Снимка: Теодора Цанкова
Оформление: Теодора Цанкова

ИНСТИТУТЪТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

„ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“ НА 82 Г.

Симеон Стефанов

Институт за български език – Българска академия на науките (България)

THE PROF. LYUBOMIR ANDREYCHIN INSTITUTE FOR BULGARIAN
LANGUAGE MARKS ITS 82ND ANNIVERSARY

Simeon Stefanov

Institute for Bulgarian Language – Bulgarian Academy of Sciences (Bulgaria)

E-mail: s.stefanov@ibl.bas.bg, simeonste@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0003-4048-5455

На 15.05. и 16.05.2024 г. се проведе Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, посветена на осемдесет и втората годишнина от неговото основаване. Форумът се е утвърдил през годините като задължително събитие в научния календар на учени не само от България, но и от цял свят. Тази година конференцията се състоя в два дена и само в зала „Акад. Александър Теодоров-Балан“ в сградата на Института за български език при БАН. Въпреки това участие с доклади взеха близо седемдесет и пет участници от над петнадесет научни институции. Голям беше и броят на слушателите, които задаваха въпроси, споделяха идеи, предлагаха своя поглед върху темите от програмата, включваха се активно в дискусиите и обмена на научен опит и знания. Сред участниците, а и сред слушателите, имаше не само утвърдени, но и доста млади учени и студенти, което показва, че българската научна мисъл има приемственост и, надяваме се, светло бъдеще. Младите участници направиха и изключително добро впечатление с избора си на тема, сериозния и задълбочен анализ по нея, с отговорите на поставените им по време на дискусиите въпроси.

В крайна сметка на конференцията бяха представени присъствено или онлайн четиридесет научни доклада, разпределени в общо осем разнообразни тематични научни сесии. Изнесени бяха и три сериозни пленарни лекции, засягащи актуални въпроси от областта на съвременния български език, българската диалектология и лингвистична география, българската етимология и ономастика. Предвидени бяха, разбира се, и редовните дискусии и кафе-паузи, както и коктейл в края на първия ден, на които обменът на научен опит и знания да продължи в неофициална обстановка.

Събитието беше открито от директора на Института за български език при БАН, проф. д-р Лучия Антонова-Василева, и заместник-директора, доц. д-р Христина Дейкова, след което бяха отправени поздравления по случай празника от представители на различни научни и образователни институции – от г-жа Зорница Георгиева, представител на Дирекция „Наука“ към Министерството на науката и образованието; от проф. Нели Косева, главен научен секретар на Българската академия на науките; от д-р Ваня Кастрева, директор на отдела за наука и образование към Регионалното управление по образование София-град към Министерството на науката и образованието; от г-н Станислав Георгиев, старши експерт по български език и литература в Регионалното управление по образование София-град към Министерството на науката и образованието; от доц. Елка Трайкова, ръководител на Направление „Културно-историческо наследство“ на Българската академия на науките, и от колегията на Института за литература; от проф. Даниел Вачков, директор на Института за изследване на изкуствата, и от други колеги и приятели на Института за български език. По традиция на този ден бяха връчени и годишните награди на Института за български език при БАН, които тази година бяха: 1. Награда за книга на годината – „Езикът на българската кухня“. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2024 с автори проф. д-р Славка Керемидчиева, проф. д-р Ана Кочева, гл. ас. д-р Маргарита Котева и 2. Златна значка за изключителни заслуги за развитието на езиковедската наука и на Института за български език при БАН, с която бе удостоена проф. д-р Ана Кочева. В рамките на първия ден на конференцията беше представена и платформата БЕРОН (Български Езикови Ресурси Онлайн), разработена от учени от Секцията за съвременен български език. Тя беше стартирана напълно безплатна за достъп и ползване още на 09.05.2024 г., а първият наръчник, дигитализиран и качен в нея, беше Официалният правописен речник на българския език – издание на Института за български език при Българската академия на науките от 2012 г. Изграждането на платформата, техническото осигуряване и разработването на ресурса за правоговор бяха осъществени от екип от

Секцията за изкуствен интелект и езикови технологии на Института за информационни и комуникационни технологии при БАН. Потребителският интерфейс и свързаните с него дизайн и функционалности бяха разработени от Студио „Редизайн“, а изговора на думите записа актрисата Гергана Стоянова. Ръководител на проекта е проф. д-р Руска Станчева (<https://beron.mon.bg>).

Предвидените три пленарни доклада зададоха „скелета“, около който беше съставена и програмата на конференцията. Събитието започна с пленарния доклад на Андреа Раду-Беженару (Университет в Букурещ; Институт за лингвистика „Йоргу Йордан – Александру Росети“, Румънска академия на науките) „Motivation and attitudes towards Bulgarian as a second language“, в който тя представи резултатите от проучването си, проведено чрез въпросници сред ученици от гимназия „Христо Ботев“ в Букурещ, чиято основна цел е да установи мотивацията на онзи от тях, които са избрали да изучават български език като чужд в румънска езикова среда. Андреа Раду-Беженару изтъкна трудностите при преподаването и усвояването на български език в гимназията в Букурещ, обусловени от разликата в езиковата структура на двата балкански езика, но акцентира и върху сходствата между езиците, през погледа върху принадлежността им към Балканския езиков съюз.

След кратка почивка започна програмата на първото тематично заседание на конференцията – **Секция 1:** „Съвременен български език“, в рамките на което бяха изнесени пет доклада: Йовка Тишева и Марина Джонова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България) „За синтаксиса на предикатите за желание“; Красимира Алексова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България) „Контекстова зависимост на граматическите категории в съвременния български език“; Петя Осенова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България) „Някои особености на глаголите в неопределеноличните изречения“; Бистра Андреева (Саарландски университет, Германия) „Ефектът на пола и възрастта върху темпа на четена българска реч“; Милен Томов (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Българската езиковедска библиография – съвременно състояние, проблеми и перспективи за развитие“. Разгледани бяха различни въпроси, свързани с/със: аргументната структура на предикатите за желание като подклас на предикатите за психическо състояние; влиянието на контекста или ситуацията върху реализацията на именните и глаголните категории в съвременния български език; някои особености и словоредни модели на глаголите в неопределеноличните едносъставни изречения; промените, които оказва възрастта върху темпа на четена българска реч при

мъжете и жените; съвременното състояние на българската езиковедска библиография, която към момента е трудно достъпна, разпръсната в различни отделни издания и бази данни и с ограничени възможности за разкриване на съдържанието на първичната информация.

След кратка дискусия и кафе-пауза започна второто заседание за деня и за конференцията – **Секция 2:** „Съвременен български език. Българска лексикология и лексикография“, в рамките на което бяха изнесени пет доклада: Ласка Ласкова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България) „Лексикализация на устойчивите изрази с неопределителна семантика от типа „не знам (си) кой (си)“; Диана Андрова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България) „Негативни форми на дубитатива“; Цветелина Георгиева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Словник и словникови единици“; Атанаска Атанасова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „За някои сравнителни речници с изходен език сръбски“ и Михаела Кузмова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Глаголът *съм* в българско-чуждоезичните речници“. Участниците обърнаха внимание върху различни въпроси от българското езикознание, свързани с/със: структурните варианти и употребите на устойчивите съчетания по модела *не знам (си) к-дума (си)*, които заемат в изречението позиции, достъпни за лексикални единици, а не за изречения, от което следва, че могат да бъдат разглеждани като съставни индефинитиви; негативните форми на дубитатива за първо и второ лице на деятелния залог в бъдеще време и бъдеще време в миналото в българския език като пример за четвърти формообразуващ модел за изразяване на негативна дубитативна семантика; начините на организиране и представяне на информацията в речниковите статии в различни видове тълковни и българо-чуждоезични речници.

Вторият за първия ден на конференцията пленарен доклад беше на Раки Бело (Университет в Тирана, Албания) „Българите и българският език в Албания – история, съвременност, перспективи“. В своята лекция той очерта мястото и ролята на българите и българския език на територията на днешна Албания от най-древни времена до днешни дни и описа някои структурни особености на българския език в диахрония и в синхрония.

С тази лекция започнаха и следобедните заседания, първото от които беше от областта на българската диалектология и лингвистична география и българската терминология. В тази секция бяха изнесени пет доклада: Лучия Антонова-Василева

(Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) и Блажей Осовски (Университет „Адам Мицкевич“, Познан, Полша) „Some names of cereal foods in Polish and Bulgarian dialects“; Илиана Гаравалова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „За някои зооними в говора на с. Речане, Призренско“; Олга Новак (Одески национален университет „И. И. Мечников“, Украйна) „Социолингвистични аспекти на изследването на българските говори в Бесарабия“; Мария Мицкова (Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, България) „Лексикалното богатство на югозападните български говори в описания от третата четвърт на XIX век“; Свитлана Георгиева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Названия на тестени храни в бесарабските български говори“. Разгледани бяха различни въпроси, свързани с лексикалното богатство на говорите от българската езикова територия в синхрония и диахрония. Приведени бяха аргументи в подкрепа на принадлежността към нея на говори, които се намират извън политическите ни граници.

Последваха дискусия и кафе-пауза, след които започна последното заседание за първия ден на конференцията – **Секция 4:** „История на българския език. Терминология“, в което беше предвидено да бъдат изнесени пет доклада: Марияна Цибранска-Костова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Чуждоезикови интерференции в диахронната българска роднинска терминология“; Георги Митринов (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Български лични печати от Западна Тракия и Източните Родопи с датировка от края на XIX и началото на XX век“; Татяна Илиева (Кирило-Методиевски научен център, Българска академия на науките) „Наблюдения върху лексиката на литургийното тълкуване в MSS РГАДА 88 и Богишич 52“; Татяна Брага и Симеон Стефанов (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Лексика в областта на финансово-паричните и търговски отношения в новобългарски текстове от XVIII и XIX в.“; Виктория Кънева (Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България) „Лингвистичните понятия и термини в контекста на логопедичната проблематика и терминология“. Участниците обърнаха внимание в диахронен аспект върху начините на изработка и представяне на информацията, върху лексикалните, преводоложките, стилистичните особености на термини от различни тематични области в избрани български писмени паметници.

Вторият ден на конференцията започна с пленарния доклад на Корина Лешбер (Институт за лингвистични и интеркултурни изследвания, Берлин, Германия) „Български влияния в румънския език в семантичните полета ‘води’, ‘риби’ и ‘риболов’“, която въз основа на автентичен езиков материал от Румънския лингвистичен атлас се спря върху някои заемки от старобългарския и българския в румънския език в семантичните полета ‘води’, ‘риби’ и ‘риболов’, очерта ареалното разпространение и лингвогеографските характеристики на названията и обърна внимание и върху фонетични и словообразователни особености на заетите названия.

След кратка дискусия и почивка започна работата на първото за деня и общо пето за конференцията заседание – **Секция 5:** „Българска етимология. Етнолингвистика. Съвременен български език“, в което своите доклади представиха: Христина Дейкова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „По следите на една остаряла гръцка заемка в българския език“; Ирина Седакова (Институт за славянознание, Руска академия на науките) „Болг. заварвам ‘заставать’ и его синоними: етнолингвистическая заметка“; Красимира Фучеджиева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Значението ‘ям’ като резултат от регулярен развой: семантичен паралелизъм в помощ на етимологичния анализ“; Теодора Кръстева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Някои метафори в медийния дискурс“ и Цветелина Ангелова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Представата за концепта индивид в съзнанието на съвременния българин“. Върху голям корпус от ексцерпиран или събран чрез анкетни проучвания лингвистичен материал участниците изложиха своите наблюдения относно произхода и семантичния развой лексика от българското езиково землище и върху представата на човека за света, отразена в езикови употреби.

Второто заседание за втория ден и общо шесто за конференцията беше **Секция 6:** „Съвременен български език. Съпоставително езикознание“. В него своите доклади представиха: Галина Кустова (Институт за руски език „В. В. Виноградов“, Руска академия на науките) и Елена Иванова (Санктпетербургски държавен университет, Русия) „Псевдопосесивни конструкции (у + родителен падеж) в руския език и техните български паралели“; Диана Благоева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) и Йоанна Сатола-Сташковяк (Академия по хуманитарни и икономически науки, Лодз, Полша) „За една българско-полска фразеологична успоредица“; Илиана Димитрова (Великотърновски университет „Св. св.

Кирил и Методий“, България) „Компонентът „социокултурна компетентност“ в учебните програми по български език за обучението, организирано в чужбина“; Антоанета Джельова и Мария Атанасова (Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, България) „Конструкцията *Dativus absolutus* в старобългарски, староанглийски и готски евангелски текстове“, чиито доклад беше прочетен от тяхната колежка Росица Декова. Представените съпоставителни проучвания бяха посветени на сходства от типологичен характер между славянски и по-далечни индоевропейски езици и на различия между родствени славянски езици от областта на лексикологията, фразеологията, микросинтаксиса, прагматиката.

Първото следобедно заседание за втория ден, и предпоследно за конференцията, беше **Секция 7:** „Съпоставително езикознание. Чуждоезиково обучение. Етнолингвистика“. Предвидено беше в него своите доклади да представят: Олена Войцева и Дарья Кривенченко (Одески национален университет „И. И. Мечников“, Украйна) „The category of evaluation and its representation in contemporary Ukrainian internet discourse“; Ана Васунг (Университет в Загреб, Хърватия) „Фразеологична еквивалентност (въз основа на български и хърватски фразеологизми)“; Мирена Пацева (Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България) „Темп на речта и темп на артикулацията на българската реч на носители на китайски мандарин, изучаващи български език като чужд“; Йоанна Кирилова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Толерантността – средство за етическа диференциация между хората (анализ на анкетни данни)“; Ваня Иванова (Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, България) и Гергана Петкова (Медицински университет – Пловдив, България) „Exploring textual diversity: scientific and business communication texts in English language courses“. Разгледани бяха различни въпроси, свързани с/със: развитието и реализацията на актуални езикови и социални категории в динамичната и променяща се в последните години глобална картина през погледа върху украинския интернет дискурс; фразеологичната чуждоезикова еквивалентност; някои особености на артикулацията на българска реч от носители на китайски мандарин, изучаващи български език като чужд; отражението на избрани концепти чрез езика; практиката на преподаване в специализираните курсове по чужд език.

Последното заседание за конференцията беше **Секция 8:** „Компютърна и корпусна лингвистика“. В него своите доклади представиха: Светла Коева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Towards

detailed semantic classes of nouns“; Цветана Димитрова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Verbs of transfer of possession in *FrameNet*“; Мария Тодорова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Селективни особености на глаголи за контакт“; Светлозара Лесева и Ивелина Стоянова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Корпусни данни за анализ на синтактичната реализация на семантичните фреймове“; Христина Кукова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Глаголи за емоция и някои фреймови реализации (върху материал от българския език)“; Валентина Стефанова (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) „Глаголи, свързани с част от тялото – семантични фреймове и селективни ограничения“. Разгледани бяха различни въпроси, свързани с/със: специални подходи за ефективна класификация на съществителните имена, улесняваща спецификацията на синтагматичните комбинации между глаголи и съществителни; представянето във ФреймНет на предикатите за трансфер и притежание, с оглед на семантиката и реализацията на аргументите им; семантичните характеристики на група глаголи за контакт, споделящи концептуалната семантика на семантичните фреймове **Запълване** и **Изпразване**; семантичната и синтактичната анотация на глаголи за комуникация, движение и промяна и техните задължителни обкръжения в английски и български език; някои глаголи за емоция и техните концептуални описания в българския език; селективните ограничения и семантичните фреймове при някои глаголи, при които поне едно от съществителните имена, с които могат да се свържат, може да се бъде изразено семантично като част от тялото.

В края на втория ден на конференцията, веднага след последното заседание, се проведе и лингвистичен семинар, на който една от участничките на конференцията – проф. Йоанна Сатола-Стасковяк от Академията по хуманитарни и икономически науки в Лодз, Полша, изнесе лекция на тема „Из опита по съставянето на българо-чуждоезиков речник“. Семинарът беше информативен и образователен. Чрез опита си от работата върху българо-полски речник участничката представи не само структурата на речника, подбора и начина на организация и подреждане на езиковия и метаезиковия материал в речниковите статии, но и „преведе“ слушателите по нелекия път на речниковото дело, посочи трудностите и сподели притесненията си от факта, че има все по-малко (подготвени) специалисти в областта, които искат да поемат завета на своите Учители.

Международната годишна конференция на Института за български език при БАН през 2024 г. беше закрыта от проф. д-р Светла Коева. Подробна информация за програмата на конференцията, снимки от събитието, както и пидиефи на статиите, включени в сборника, можете да намерите тук: <https://ibl.bas.bg/mezhdunarodna-godishna-konferentsiya-na-instituta-za-balgarski-език-vprof-lyubomir-andreytchinv-2024/>. Пълнен запис на докладите, прочетени през двата дена на конференцията, можете да намерите в Ютуб канала на Института за български език при БАН: <https://youtube.com/@user-kg3yk8un3r?feature=shared>. Информация за темата на лингвистичния семинар и за проф. Йоана Сатола-Сташковяк можете да намерите тук: <https://ibl.bas.bg/proleten-lingvistichen-seminar-6/>.